

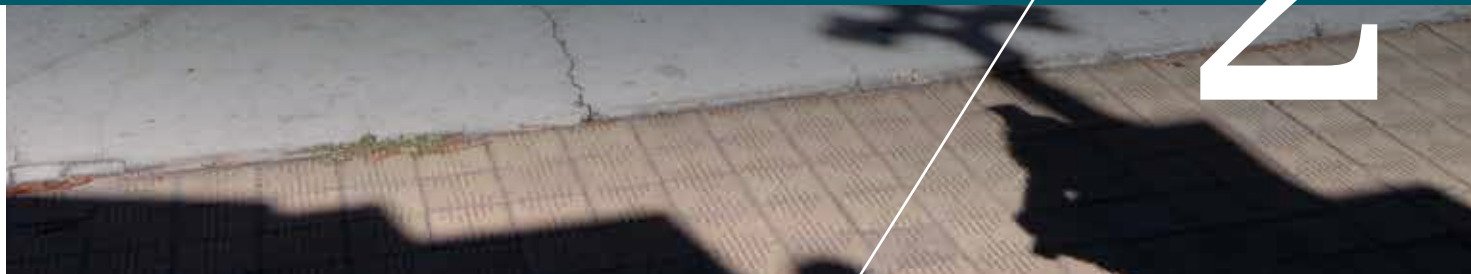

KIRKEGÅRDEN

April 2024

44. årgang

2

Funktionelt og
inspirerende inventar
til kirkegården

NYHED
Bikab Modus
120 el. 140 L kapacitet
Modulérbar

LANDSKAB
PARK & BYRUM

TLF: 7023 2999
WWW.G9.DK

INDHOLD

s. 04	Cementeria de la Recoleta
s. 10	En kirkegård skal være et bæredygtigt refleksionsrum
s. 12	Ledelseskursus: Kan - næsten - ikke købes for penge
s. 16	Kirkegårde skal være levende
s. 17	Langsigtet planlægning med fokus på drift
s. 18	Den levende kirkegård
s. 20	Erfaringer fra Vester Hassing Kirke
s. 21	Hjemmehørende plantearter
s. 22	Chefkratlusker: Giv plads til naturen
s. 23	Kirkegårde og demografi: Udfordringer og perspektiver
s. 24	Har din kirkegård biofaktor?
s. 26	Nyt mærke hjælper kirkegårdspersonalet med at sortere grønt
s. 28	Dagens ret: Kogte lig og labyrinter tilsat romersk logik
s. 32	Opskrift: Giv nyt liv til dine kirkegårdsbænke
s. 34	Årsmøde i Middelfart
s. 38	Kalender

FORSIDE

Mausoleet over Tomás Guido. (Foto: Anders Beck Larsen, Nyborg Kirkegårde)

Redaktør:

Jan Simmen
Mail: redaktion@danskekirkegaarde.dk
Tlf. 22 13 07 14

Redaktion:

Anders Beck Larsen
Nyborg Kirkegårde
E-mail: anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Annee Katrine Bonde
Sønderholm Kirkegård
Mail: graveren@soenderholm-frejlev.dk

Hanne Ertbølle Gerken
Ribe Kirkegårde
Mail: hg@ribekirkegaard.dk

Lene Halkjær Jensen
Helsingør Kirkegård
Mail: lene.bladet@mail.dk

Mikkel Dalsby
Gladsaxe Kirkegård
Mail: kgd@dalsby.dk

Kristine Essendrop Schjødte
Ringe Kirkegård
hg@ribekirkegaard.dk

Annoncesalg

Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk
Tlf. 23 45 35 56

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1
9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Layout og tryk:

Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 2, 2024 sendes til redaktion@danskekirkegaarde.dk senest d. 15. maj 2024.
Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

CEMENTERIO DE LA RECOLETA

Tekst og foto: Anders Beck Larsen, Nyborg Kirkegårde

Indgangen til kirkegården sker gennem et pompøst indgangsparti, hvor man også betaler ca. 30 kr. i entré.

Recoleta kirkegården er en af de store turistattraktioner i Argentinas hovedstad Buenos Aires.

Recoleta kirkegården, der ligger i bydelen af samme navn, var engang frugtplantage for den tilstødende Basílica Nuestra Señora del Pilar. Området, som tilhørte Recollectmunkene, som kvarteret tog sit navn fra, blev byens første offentlige kirkegård i 1822. Dens udformning blev designet af den franske ingeniør Próspero Catelin, som også tegnede byens Metropolitan Cathedral på Plaza de Mayo.

Et gravsted på Recoleta var og er et statussymbol i den argentinske overklasse, og der spares ikke på noget. Den 5,5 ha store kirkegård midt i hovedstaden har over 6400 overdådige statuer, sarkofager, mausoleer og krypter, som

står i en blanding af stilarter.

90 af gravstederne er klassificeret som national kulturarv, og hele kirkegården som museum, hvor der dagligt er mange guidede rundvisninger.

Gravstederne er ofte monumentale, op mod 10-15 meter høje. De hylder ikke kun enkeltpersoners liv og levned, men hele slægten. Gravstederne erhverves for evigt, men de efterlevende kan vælge at sælge dem, og de kan indbringe op til 1,5 mio. Dkr.

Kirkegården er stadig aktiv, og der begravnes i gennemsnit 2 personer om ugen. Her ligger kremeringsprocenten omkring 80, som i Danmark. ■

Mausoleerne ligger side om side på kirkegårdens gader, og der er ikke sparet på udsmykningen.

Gravstedet med Rufina Cambaceres er et ikonisk gravsted fra starten af nittenhundredtallet. Hendes mor lod mausoleet opføre i Carrara marmor (fineste italienske marmor). Legenden siger, at Rufina ved en fejltagelse var blevet begravet levende. Lokale arbejdere havde hørt skrig få dage efter hendes begravelse, og da hendes kiste blev åbnet, blev der opdaget kradsemærker i hendes ansigt og på indersiden af kisten. Man troede senere, at hun havde været i koma, da hun blev begravet.

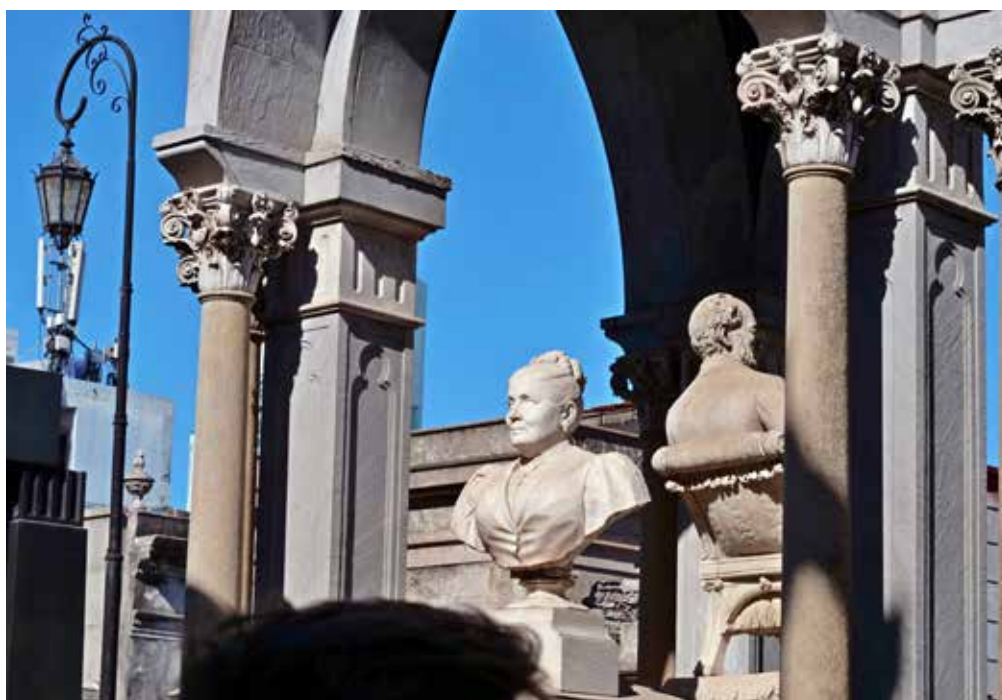
Liliana Crociati døde som 26-årig under en lavine, da hun var på bryllupsrejse i Østrig i 1970'erne. Hendes forældre rekonstruerede hendes soveværelse i mausoleet, og ved indgangen placerede de en bronzestatue af Liliana i sin brudekjole og med sin hund ved sin side.

Mange kirkegårde har en spøgelseshistorie, og Recoleta er ingen undtagelse. David Alleno arbejdede i 30 år som graver på kirkegården og sparede omhyggeligt sine penge til sit eget gravsted og en statue af sig selv. Det siges, at så snart arkitekten, han havde bestilt statuen hos, var færdig med arbejdet, gik Alleno hjem og tog sit eget liv. Fortællingen siger, at man stadig kan høre hans nøgler klirre, når hans spøgelse går på kirkegårdens smalle gader ved daggry.

Soldatergrav over faldne Argentinere i Tripelalliancekrigen. Krigen er også kendt som Den paraguayanske krig eller Den store krig, og blev udkæmpet i årene 1864-1870 og er en af de blodigste konflikter, som er foregået på det amerikanske kontinent. Den blev udkæmpet mellem Paraguay på den ene side og Argentina, Brasilien og Uruguay på den anden side. I mausoleet ligger 83 soldater begravet.

Et ægtepar, Tiburcia og Salvador Carril, har sat et stort, men tragikomisk eftermæle på deres gravsted ved at sidde med ryggen til hinanden.

De havde problemer i forholdet. Han mente, at hun brugte for mange penge, og han indrykkede for eksempel notitser i avisen, hvor han erklærede, at han ikke ville betale sin kones regninger. Hun døde først 15 år efter ham og tog hævn ved i al evighed at se den anden vej.

Eva Peron fik endelig fred på Recoleta i 1976. Hun ligger i krypten i faderens familiegavsted, som er meget lille og diskret placeret, i forhold til hvor mange mennesker der kommer, kun for at besøge hendes grav. Inden da var hendes balsamerede lig flyttet mange gange.

Eva Peron døde af kræft i 1952. Da generalerne tog magten fra præsident Juan Peron i 1955, gemte de liget af "Evita" for at forhindre idoldyrkelsen af hende. De næste år flyttede de liget rundt, indtil hun, ved Vatikanets hjælp, blev hemmeligt begravet på en kirkegård i Milano. Senere blev liget flyttet til Spanien, hvor Juan Peron var i eksil.

Da Juan Peron døde i 1974, var der mange, der syntes, at det gik for langsomt med at få "Evita" hjem. Ekstreme Peron-tilhængere bortførte derfor kisten med general Aramburus (hovedperson i kuppet mod Juan Peron) jordiske rester fra Recoleta og beholdt den som pant, indtil "Evita" kom tilbage.

Mausoleet over Tomás Guido skiller sig ud fra de mange andre på kirkegården. Guido var general i den argentinske hær under uafhængighedskrigen mod Spanien i starten af 1800-tallet. Han gik med den berømte General José de San Martín over Andesbjergene for at befri Chile, hvor de sidste spanskdominerede områder befandt sig. Tomás Guido ønskede at blive begravet under bjergene, som han havde krydset. Hans søn opfyldte ønsket ved at bygge mausoleet af sten fra bjergene.

UDSTYR TIL MINILÆSSER

Skovklo 4 i 1 Skovl Pelikanskovl

Udstyr til minilæsser
Stort udvalg på dk-tec.dk

fra 2.198,75,-
1.759,- (ex. moms)

Trailer 1000 kg
Flere modeller og størrelser på dk-tec.dk
DEKTR1000

10.875,00,-
8.700,- (ex. moms)

TILBUD
INKL 5 STK BOR

Jordbør mobilt 9 hk motor
Inkl. 5 stk. bor, som vi sender gratis
JOATVAUGER

15.875,- 12.125,-
9.700,- (ex. moms)

Leasing
pr. måned fra: 269 kr,- + moms.

Motorbør batteridrevet
MATDRMD

16.000,00,-
12.800,- (ex. moms)

Tlf: 66 12 82 22
www.dk-tec.dk

DK•TEC

Gode forsikringer til skarpe priser

Vi får nogle af
markedets bedste
forsikringer ...

... til konkurrence-
dygtige priser -
for sammenhold
betaler sig!

Scan QR-koden, eller læs mere på
tjm-forsikring.dk/afdeling-12

EN FREMTIDIG KIRKEGÅRDSTRADITION

»En samlet planløsning sammenfletter kirkegårdens eksisterende forløb og historiske linjer i smukke og frodige anlæg, som samtidig er enkelte at drifte.«

**ANNE
STAUSHOLM
LANDSKAB**

WWW.ANNESTAUSHOLM.DK TLF. 46 40 27 71 AFS@ANNESTAUSHOLM

Vi er dem med
det
brede sortiment

- Buske, træer, stedsegrønne samt hække
- Rhododendron og surbundsplanter
- Roser, stauder, græsser og bunddække

Vejenbrød Planteskole A/S

Vejenbrødvej 25 - 2980 Kokkedal - Tlf. 48 28 01 77
www.vp-as.dk - salg@vp-as.dk

K&S Tree Care ApS
Certificeret træpleje

Kim Poulsen
Mobil 40 32 11 90

Lunikvej 9
2670 Greve
Tlf. 43 45 11 90

ks-treecare.dk

Kom forbi vores showroom på 6.200 m² i Låsby
Europas klart største showroom med nye og brugte minilæssere

**AVANT
Danmark**

FLERE MODELLER TIL KIRKEGÅRDEN

Næsten 20 forskellige modeller - og mere end 280 redskaber

- Modeller til alle behov - fra løftekapacitet på 350 kg - 2.000 kg.
- Både diesel, benzin og el
- Mere end 280 forskellige redskaber
- Markedets klart mest væltesikre minilæssere

SKAL DET VÆRE MERE OVERSKUELIGT? - PRØV VORES TOTALUDLEJNING

Totalløsning på udlejning til kirker. inklusiv standardskovl, GPS-enhed og service. Inklusiv 200 timer om året. Priser på alle modelserier kan laves ved efterspørgsel. Disse lave priser gælder 3 års udlejning*.

Avant 220
2.295,- pr. måned

Avant 423
2795,- pr. måned

Avant e6 m. hurtiglader
5.995,- pr. måned

... Lyder det spændende? Tøv ikke med at tage kontakt og hør meget mere om vores nye løsning.

* Betingelser og vilkår gælder. Alle priser er ekskl. moms.

**AVANT
Danmark**

Jylland: 8695 7522 - Århusvej 12, 8670 Låsby
Sjælland: 5965 6037 - Hovedvejen 3, 4000 Roskilde

Se alt udstyr på hjemmesiden:
www.avant.dk

EN KIRKEGÅRD SKAL VÆRE ET BÆREDYGTIGT REFLEKSIONSNUM

Af Else-Marie Jepsen, Vejlbj Kirkegård, Risskov

Det lå ikke i planerne at Else-Marie Jepsen skulle ende på et kontor som kirkegårdsleder. Men kærligheden for naturen og især planter og blomster lagde et spor der førte til jobbet som kirkegårdsleder. Her følger hendes egen beretning.

Jeg har altid arbejdet med planter og blomster, og jeg har altid udlevet min kreativitet ved at skabe smukke ting ud af – og med respekt for - naturens materialer. Så det har aldrig været meningen, at jeg skulle ende på et kontor som kirkegårdsleder.

Da jeg havde arbejdet i et havecenter i 8 år, søgte jeg en stilling som kirkegårdsgartner på Vejlbj Kirkegård. Jeg elskede at arbejde med blomster, men jeg savnede at være ude i det fri. Og så var jeg træt af arbejdstiderne i weekendene, når min familie gik hjemme og holdt fri.

At arbejde som kirkegårdsgartner overraskede positivt med mange gode arbejdsopgaver. Det bedste ved jobbet på kirkegården er, at jeg har frihed under ansvar. Jeg kan lide at anlægge staudebede, vælge planter til gravsteder, så de

Buket bundet af kirkegårdens stauder.

Else-Marie Jepsens CV

- Kirkegårdsleder 2023
- Kirkegårdsleder- vikar 2021
- Kirkegårdsgartner 2010
- Gartner i havecenter 2001
- Udannet Blomsterbinder 2000
- Uddannet Anlægsleder 1999
- Gartner på produktions planteskole 1993
- Udannet planteskolegartner 1993

trives, og så at binde buketter til gravsteder, af de blomster vi selv dyrker. Grandækningen er også en af yndlingsopgaverne. Samt få mere erfaring med de stedsegrønne planter og lære flere af dem at kende – det er jo dejligt for en plantenørd.

I mine år som kirkegårdsgartner har jeg hele tiden haft ideer til, hvordan kirkegården kunne udvikles bedst muligt.

Men der er også et menneskeligt aspekt ved arbejdet på kirkegården, som jeg holder af. Det er dejligt at opleve, at jeg ofte kan hjælpe mennesker gennem en svær tid, men også at jeg møder mennesker i deres lykkelige stunder. Jeg trives godt med at snakke med dem, jeg møder på kirkegården i hverdagen.

Hobby-virksomhed efter samme filosofi

I min fritid driver jeg en lille hobby-virksomhed, Markens

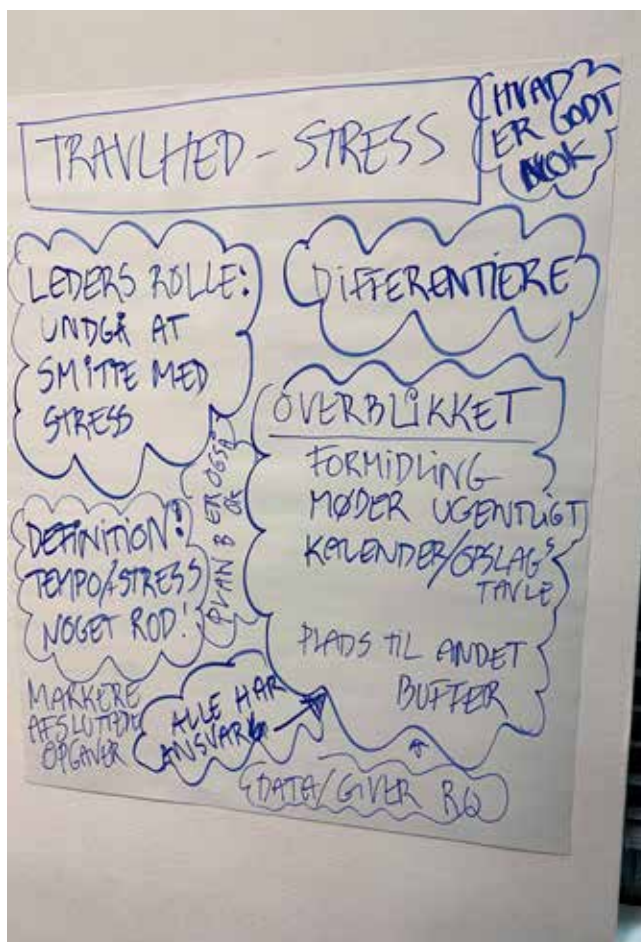
Blomster, hvor jeg binder buketter, kranse og dekorationer på bestilling – alt sammen efter den filosofi, at det skal være bæredygtigt og at årstiden bestemmer, hvilke materialer, jeg skal bruge. For hver årstid har sin egen æstetik, og jeg følger naturens egne farver året igennem.

Det samme bæredygtighedsprincip, synes jeg også skal afspejles på kirkegården.

Da muligheden opstod, at jeg kunne få lov at tage et større ansvar på Vejlbj Kirkegård, slog jeg til, selvom jeg godt vidste, det ville ende med flere timer indenfor på et kontor. For jeg har en mission med jobbet, der trækker i mig. Nemlig at skabe og udvikle kirkegården med respekt for både naturen og den funktion en kirkegård har for mennesker. Jeg drømmer om at udvikle biodiversiteten samtidig med at kirkens udendørsrum bliver et grønt, fredfyldt sted, hvor livets – og årstidernes - gang kan opleves af alle. ■

LEDELSESKURSUS: KAN (NÆSTEN) IKKE KØBES FOR PENGE

Af Tommy Nilsson, kirkegårdsleder, Folkekirkens kirkegårde i Hvidovre

35 glade kirkegårdsledere, assistenter og kontorfunktionærer deltog i dagene d. 26.-28. februar i det første administrationskursus i 5 år. Det udbytte de fik med hjem var dels en hel del nyttig viden, og så noget der ikke kan købes for penge. Derom senere.

Vi var samlet på Hotel Svendborg, og der var lagt op til 3 dage med nyttig viden fra oplægsholderne fra bl.a. Brandsoft, Kirkeadministration samt Folkekirkens Arbejds miljø Rådgivning.

Johannes fra Brandsoft delte ud af sin viden omkring hvilke nye funktioner der er kommet hos dem, og viste alle hvordan de skulle tage hjem og rydde op i slettede debitorer, lave forarbejde til, når den berygtede Provstisky kommer ind over os samt tidsregistrering af arbejdsopgaver.

Da eftermiddagskaffen var drukket, blev vi underholdt af Asger Gewecke, som tidligere har været ansat ved Fyns Stift. Her gik snakken bl.a. på hvad vores ansvar er, når gravsteder nedlægges og ikke alle i familien er enige om denne disposition. Derudover var der også fokus på at

vedtægterne er opdateret, så kirkegårdslederen ikke kommer i klemme når der træffes beslutninger på kirkegården. Alt i alt en masse dagligdagsemner, som alle før eller siden formentlig kommer ud for.

Arbejds miljø og hyggeaftener

På dag 2 var der lagt op til en dag i arbejdsmiljøets tegn.

Her underviste Bettina Brix fra FAR på flot vis både om det fysiske og psykiske arbejdsmiljø i folkekirken. Især blev der taget udgangspunkt i den undersøgelse der blev lavet i 2023, hvor de enkelte punkter blev diskuteret. Når der en gang i mellem blev lidt for tungt af viden og statistik i lokalet, blev det vekslet til gode fysiske øvelser, som alle kunne tage med hjem og implementere i medarbejderstaben.

Dagens program blev sluttet af på Børsen – mange havde en forventning om, at det ville blive en tør omgang – men det er det lokale værtshus/cafe, som er blevet omdannet til et helt museum af effekter fra gamle danske film og serier og ikke mindst en fortælling fra ejeren om hvorfor John Mogensens klaver står i hans beværtning.

Når FDK afholder kursus på Hotel Svendborg er der altid lagt en hyggeaften ind, hvor dem der ønsker det samles i kælderens, nyder en øl eller vand og der spilles dart, pool eller bordfodbold med mere eller mindre held og kunnen!

Dette giver, sammen med en masse snakke hen over bordene, en vigtig del af kurset – Networking med kolleger! Dette kan ikke købes for penge, men det er så rart at vende de spørgsmål vi alle sammen har med nogle der forstår os og måske har samme udfordringer.

På kurset sidste dag var Solveig Spangsberg fra Kirkeadministration på programmet med et oplæg om ”den pressede økonomi i folkekirken” – hvordan får vi mest ud af vores penge?

Vi kender alle sammen følelsen af at vi godt kan bruge lidt flere penge på vores kirkegårde, så det er vigtigt at vi får lagt og fulgt op på budgetter, tjekker manglende indbetalinger og ikke mindst få det mest optimale ud af momsprocenten. Dette var nogle fokuspunkter Solveig mindede os om, og helt sikkert sammen med andre tiltag noget der er vigtigt i dagligdagen.

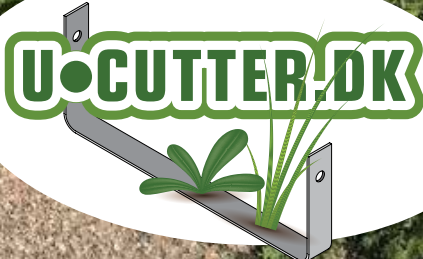
På vegne af FDK vil jeg gerne takke alle kursister og undervisere for et dejligt engagement, samt nogle hyggelige dage i det sydfynske.

Jeg planlægger at gentage succesen igen d. 24. – 26. februar 2025 hvis tilslutningen er til stede, så send mig en mail på kursus@danskekirkegaarde.dk hvis du vil høre mere om kurset. ■

Miljøvenlig gangrenser

Scan og se mere !

Ring for demo/info!
 OM Maskiner · tlf. +45 3135 5056
 info@om-maskiner.dk
 www.om-maskiner.dk

28.-29. AUGUST 2024

Begge dage kl. 9-16

Gammel Strandvej - Middelfart
 Arrangør: Maskinleverandørerne - Park, vej og anlæg

MASKINER UNDER BROEN

HENT DIN GRATIS BILLET PÅ
maskinerunderbroen.dk

Maskiner under Broen er en professionel, grøn maskinmesse. Med over 120 udstillere, vil du få det fulde overblik over de overvældende mange muligheder, når det gælder maskiner og udstyr til den grønne branche.

Vi ses i august til Maskiner under Broen - stedet hvor fagfolk møder fagfolk!

- Miniseminarer - bliv fagligt opdateret
- Gratis adgang
- Nem tilkørsel og gode parkeringsforhold

Det ligger i vores DNA at være nysgerrige. Derfor har vi været på Maskiner under Broen hver gang og kommer naturligvis også til sommer – både for det faglige netværk, for at købe ind og for at se, hvad der er kommet af nyt.

Søren Nielsen,
 Leder af Aabenraa Kommunes driftsenhed

Følg os på www.maskinerunderbroen.dk

RIMAS

MILJØRIGTIGE MASKINER

Miljørigtige løsninger af høj kvalitet med fokus på komfort, stor anvendelighed og driftssikkerhed

- Nu med samme styrke som diesel- og benzin modellerne
- Lave service- og vedligeholdelsesudgifter

KONTAKT OS **+45 61 16 22 84**
www.rgteknik.dk

Gug Anlæg & Planteskole A/S
Indkildevej 17, Gug
9210 Aalborg SØ.

Kontakt person. Dan Nygaard
Tlf. 30 70 61 08
guganlaeg.dk/danske-kirkegaarde/

Nordjyllands Anlægsgartneri siden 1963

GUG
Anlæg & Planteskole A/S
dan@guganlaeg.dk

Vi udfører bla.

- Kampestensdiger
- Brolægning
- Flisebelægning
- Hækkeplantning
- Hækkeklipping

GUG
Grundlagt 1963

EGHOLM

Park Ranger 2155
+ armlæn
+ Multiklipper 1500
Normalpris kr. 250.290

NU
KR. 202.700
SPAR KR. 47.590

Nyhed

Grøn fremtid

**Kør med samvittighed.
Kør med komfort.**

Nyheden Park Ranger 2155 tilbyder ikke kun en oplevelse af høj komfort, minimal støj, men også en lang række brugervenlige funktioner. Med Park Ranger 2155 får du den perfekte kombination af kraft og alsidighed, takket være muligheden for at skifte redskaber på bare få minutter.

Stage V-motoren lever op til de strengeste europæiske emissionsstandards og er godkendt til brug af miljøvenlig HVO100 biodiesel, så du kan nyde forårssæsonen med god samvittighed.

Køb en Park Ranger 2155 hos **Minitraktorgården** - sammen med den innovative multiklipper 1500 til attraktiv kampagnepris.

Minitraktorgården har 4 udekørende servicevogne samt 2 butikker. Reservedele til Egholm maskiner kan bestilles hos **Minitraktorgården** (mail: hmtg@minitraktorgaarden.dk).

Minitraktorgården Næstved
Vridsløsevej 1, 4700 Næstved
Tlf.: 55 72 53 76
Tlf.: 40 51 37 37 (Niels)

Minitraktorgården Køge
Unionsvej 10, 4600 Køge
Tlf.: 55 99 37 37
Tlf.: 30 70 16 60 (Hans Jørgen)

Honest Machines.
www.egholm.dk

Tilbud gælder fra 1. april til 30. juni 2024. Illustrationer kan indeholde ekstraudstyr. Alle priser er ekskl. moms.

www.minitraktorgaarden.dk

KIRKEGÅRDE SKAL VÆRE LEVENDE

Af Jan Simmen, redaktør. Foto: pressebillede fra og af Nyborg Strand Hotel

Det var endnu engang Hotel Nyborg Strand, der lagde mursten til årets Kirkegårdskonference. Arrangementet var, helt efter traditionen, mere end bare velbesøgt. Der var udsolgt. Årets tema var "Den levende kirkegård".

Der blev fyret godt op under den faglige kakkelovn, og det ene arrangement efter det andet rullede af stablen igennem hele dagen, kun afbrudt af korte pauser og så naturligvis en lidt længere frokostpause.

Sædvanen tro var et bredt udvalg af fagfolk inviteret til at fortælle om netop deres faglige område. Der var indslag om, hvordan biodiversiteten kan øges på kirkegårdene, hvilke planter der egner sig på hvilke kirkegårde, og hvordan det hele kan planlægges. Ulla Schmidt, som er lektor i teologi på Aarhus Universitet, gravede i, hvordan vores forhold til døde og til døden hænger sammen med kirkegårde.

Det er jo fint med teori, men hvad med de praktiske erfaringer? Det havde arrangørerne af konferencen også tænkt på. Der var for eksempel et interessant erfaringsoplæg fra Vester Hassing Kirke, hvor ledende graver Leif Christensen med et stort nørrejysk glimt i øjet berettede om netop de erfaringer, de havde gjort sig de seneste 10 år på deres kirkegård.

Jesper Rønn Kristiansen, fra Folkekirkens Grønne Omstilling, fortalte mere overordnet om, hvordan det går med biodiversiteten på landets kirkegårde. Det gjorde han med baggrund i en stor kortlægning.

Som perler på en snor

Skiftene mellem oplæggene skete uden de større problemer. Fra videnskabelige oplæg til en "chefkratluskers" oplæg. Emnerne spændte bredt, om end den røde tråd med "Den levende Kirkegård" blev bevaret. Der var altså, med andre ord, disket op med et stort ta' selv bord af faglighed, der langt overgik den åbne buffet, der var stillet klar til middagspausen.

At dømme ud fra de samtaler, undertegnede luskede sig til at overhøre, så var de fleste deltagere ganske tilfredse med oplæggene. En enkelt ældre herre klagede dog allersidst over den, ifølge ham, dårlige lyd, og over at ikke alle var lige stille. Undertegnede selv oplevede dog ikke de problemer, ej heller andre ved det bord, jeg sad ved. Men ingen af os var hørehæmmede, så måske en teleslynge var en ide?

På de næste sider vil vi gå mere i dybden med alle de oplæg, du er gået glip af, hvis du ikke deltog i årets Kirkegårdskonference. Har du deltaget, så er tiden inde til at genopfriske de faglige minder. ■

LANGSIGTET PLANLÆGNING MED FOKUS PÅ DRIFT, BIODIVERSITET OG KIRKEGÅRDSKULTUR

Tekst og foto af Lene Halkjær Jensen, kirkegårdsleder, Helsingør Kirkegård

Kirkegårdskonferencens ordstyrer – Hans-Henrik Nielsen fra Landsforeningen af Menighedsråd

Karin N. Corfitzen, Opland Landskabsarkitekter

Kirkegårdene i Rudersdal kommune er forskellige, både i udseende og størrelse. De spænder fra Birkerød Kirkegård, der med et areal på 5.000 m² er den mindste, og til Søllerød Kirkegård, der breder sig over 8 hektar. Kirkegårdene drives af Rudersdal kommune.

Som alle andre, er kirkegårdene i Rudersdal i gang med en grøn omstilling og der skal laves en plan for kirkegårdenes udvikling. Karin N. Corfitzen fra Opland Landskabsarkitekter beskrev forarbejdet og udfordringerne med at implementere den færdige udviklingsplan.

Udviklingsplanerne for kommunens fem kirkegårde blev vedtaget af Miljø- og Teknikudvalget i 2021 og beskriver retningen for drift og udvikling af de enkelte kirkegårde over de næste 40 år. Udviklingsplanen er blevet til i et samarbejde med Kirkegårdsleder Julie Foged Andersen, medarbejderne

og med inspiration fra vandringer med borgere og politikere.

I udviklingsplanen er der fokus på driftsoptimering, bæredygtighed, biodiversitet, frodighed og årstidsvariation, kulturarv, brugerefterspørgsel og rekreative muligheder. De enkelte kirkegårde er beskrevet med tegninger af de eksisterende forhold, samt udviklingen i løbet af 10, 20 og 40 år. Der er udarbejdet etapeplaner med en økonomisk oversigt, der er særlig detaljeret for tiltagene i løbet af de første 10 år og sammensat et katalog med flere hundrede planter, der kan understøtte biodiversiteten og lette driften.

Allerede nu kan det dog konstateres, at det bliver svært at leve op til udviklingsplanen; den økonomiske understøttelse er ikke fulgt med – og 40-års planen ligner nu mere en 100-års plan. I det omfang de økonomiske rammer tillader det, bliver mindre dele af udviklingsplanen dog afprøvet. ■

DEN LEVENDE KIRKEGÅRD SOM ET STED FOR DE DØDE

V/ ULLA SCHMIDT, LEKTOR I PRAKTISK TEOLOGI VED
AARHUS UNIVERSITET.

Af Annee Katrine Bonde, Frejlev og Sønderholm Kirkegårde. Foto: Jan Simmen

Ulla Schmidt leder forskningsprojektet "Død, minde og religion", som er et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Folkekirkens Videns- og Udviklingscenter, og oplægget beskrev en del af dette projekt.

Mere naturprægede begravelsesformer er blevet populære, både på landets kirkegårde og som deciderede skovbegravelser i allerede etablerede skove, ligesom askespredning over havet også har vundet markant frem.

Grunden til denne bevægelse mod mere naturprægede begravelsesformer er ikke umiddelbart indlysende. Det kan selvfølgelig være økonomiske hensyn, men det er ikke hele forklaringen og nok heller ikke den vigtigste grund. Hensynet til de efterladte kunne være en anden forklaring – man vil ikke "vil være til besvær" når man er væk. Uanset grunden synes mange tilsyneladende om, at mindet om den døde sættes ind i en "natur-ramme".

Hvem ønsker sig hvad?

Hvis man ser på, hvem der ønsker sig hvad, når de bliver spurgt om, hvordan de forestiller sig de til sin tid skal begraves, så ser det ud til, at kvinder er mere tilbøjelige end mænd til at ønske at blive begravet i skov- eller naturafsnit på en kirkegård – men der er ingen kønsforskel, når valget falder på skovbegravelsesplads. Yngre mennesker er langt mindre tilbøjelige til at ønske nedsættelse i anonym fællesplæne end ældre.

Der er regionale forskelle, men det er svært at se et klart mønster. Dog er folk i hovedstadsområdet og på Sjælland mere tilbøjelige til at ønske nedsættelse i anonym fællesplæne og mindre tilbøjelige til at ønske sig et traditionelt gravsted, hvor deres navn fremgår af en plade eller en gravsten. I Midtjylland er man lidt mere tilbøjelig end øvrige regioner til at ønske urnen nedsat i gravsted i skov- eller naturafsnit på en kirkegård. Og i Nordjylland er der

lidt flere end andre steder, der ønsker askespredning over havet.

Klar forskel mellem medlemmer og ikke medlemmer

Den store forskel ses mellem medlemmer af folkekirken, og dem der ikke er medlem af et trossamfund: Medlemmerne ønsker i langt større grad end ikke-medlemmerne et gravsted på en kirkegård – muligvis fordi "sådan gør man". Ikke-medlemmerne er langt mere tilbøjelige til at ville væk fra kirkegården - her forbindes kirkegården med "kirke", som man ikke føler nogen forbindelse til.

At mange ønsker sig et naturpræget gravsted siger noget om, at gravstedet sættes ind i en ramme af naturlighed og skønhed – mange pårørende kan godt lide, at mindstedet har et naturligt præg. Det naturlige forfald skaber forbindelse til naturen og naturens kredsløb, og kombinationen mellem det at mindes og restituere i naturen kan have et terapeutisk formål. Hvis et træ ligefrem bruges som gravmæle kan der være der stor symbolik i netop det.

For at kunne udforme og tilrettelægge en kirkegård, kan det være nyttigt at vide, hvad folk værdsætter ved kirkegården og hvordan de bruger den. Når man spurgte en gruppe mennesker, om de jævnlige kom på kirkegårde, tegnede der sig to hovedtendenser: Mere end halvdelen svarede nej til spørgsmålet, og et sted mellem en fjerdedel og en tredjedel kom der for at besøge et gravsted. De resterende svarede, at de brugte kirkegården til rekreative formål på forskellig vis, dels som et smukt og roligt sted til fordybelse og dels til mere praktisk rekreativ brug som motion og hundeluftning.

Kirkegården er ikke længere "reserveret" som et sted for de døde og dem, som kommer for at mindes. Hverdagen og dens gøremål er på en måde bragt med ind på kirkegården, og derfor bliver den en anden type rum end en park. Men det kan naturligvis også udløse spændinger og friktion

mellem på den ene side dem, der mener at en kirkegård skal være et sted, hvor alt bliver plejet, passet og kultiveret og på den anden side dem, der gerne vil have naturen mere ind på kirkegården og hvad deraf følger – dyr, der kommer

på afveje, ikke klippet græs, nedfaldne blade og fritvoksende buske. Et udtryk, der for nogle er frodigt, smukt og livskraftigt, mens det for andre er uskønt, rodet og vissent – måske ligefrem rådende. ■

Askespredning til havs er blevet populær igennem de seneste år. En del charterskibe har oplevet en stor stigning i antallet af bestillinger. Her skibet Aventura på vej ud en klar efterårsdag.

ERFARINGER FRA VESTER HASSING KIRKE

Tekst: Mikkel Dalsby

Det gælder om at benytte alle tilgængelige kanaler til sprede budskabet om udviklingen.

Naturen er en integreret del af vores lokalsamfund, og i Vester Hassing bliver der lagt særlig vægt på at integrere den naturlige omgivelser i vores lokale kirkegård. Her bliver Limfjorden, skoven, stranden og heden - alle vigtige elementer i vores lokale landskab, inddraget til gavn for fællesskabet.

Vedtægterne har stor betydning som et redskab til at administrere og forbedre kirkegården. Det blev understreget, hvor vigtigt det er at lukke afdelinger for at sikre en udvikling der kan planlægges.

Der er blevet tænkt parkelementer ind for at gøre kirkegården til et multifunktionelt sted, hvor der kan afholdes koncerter, gudstjenester og andre kulturelle aktiviteter i fremtiden. Dette initiativ vil ikke kun gøre kirkegården til

et mere levende og inkluderende sted, men også styrke forbindelsen mellem lokalsamfundet og dets historie.

Et andet eksempel på en fornyende tilgang til kirkegårdsdrift var omlægningen af en traditionel kistegravsafdeling til en naturafdeling. Ved at lade græsset gro og erstatte perlestengange med græs, blev der skabt et mere naturligt og fredfyldt miljø, der inviterer til refleksion og ro.

Graver Leif Christensen opfordrede til aktivt at bruge lokale medier såsom aviser, blade, radio og internettet til at sprede budskabet om kirkegården og dens udvikling. Dette vil ikke blot øge bevidstheden om de initiativer, der bliver iværksat, men også engagere lokalsamfundet i processen. ■

HJEMMEHØRENDE PLANTEARTER

Af Annee Katrine Bonde, Frejlev og Sønderholm Kirkegård. Foto: Jan Simmen

Hvis man vil øge artsrigdommen skal man se om de hjemmehørende arter der hører til området.

Inviter de hjemmehørende planter ind på kirkegårde og begravelsespladser. Sådan lød det fra Mona C. Bjørn, postdoc, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Mona C. Bjørn oplever i sit virke på Københavns Universitet, at studerende fra flere forskellige studieretninger – f.eks. landskabsarkitekt, naturforvaltning og biologi - interesserer sig for, hvad der skal til for at øge artsrigdommen.

Hvis man ønsker at bruge de hjemmehørende arter, er det vigtigt at man sætter sig grundigt ind i, hvilke vækstbetingelser de forskellige planter har brug for, og om disse er forenelige med de forhold, man kan tilbyde på det sted, hvor man tænker at plante dem ind. Derfor er det nærliggende at se på den naturlige flora i nærområdet.

Mona C. Bjørn brugte Humble Kirke på Langeland som eksempel. Den er beliggende på en af de karakteristiske langelandske hatbakker, og derfor skal man finde flora, som kan trives med de forhold, som findes her. Den flora kan f.eks. findes på Fakkebjerg, som er en anden hatbakke

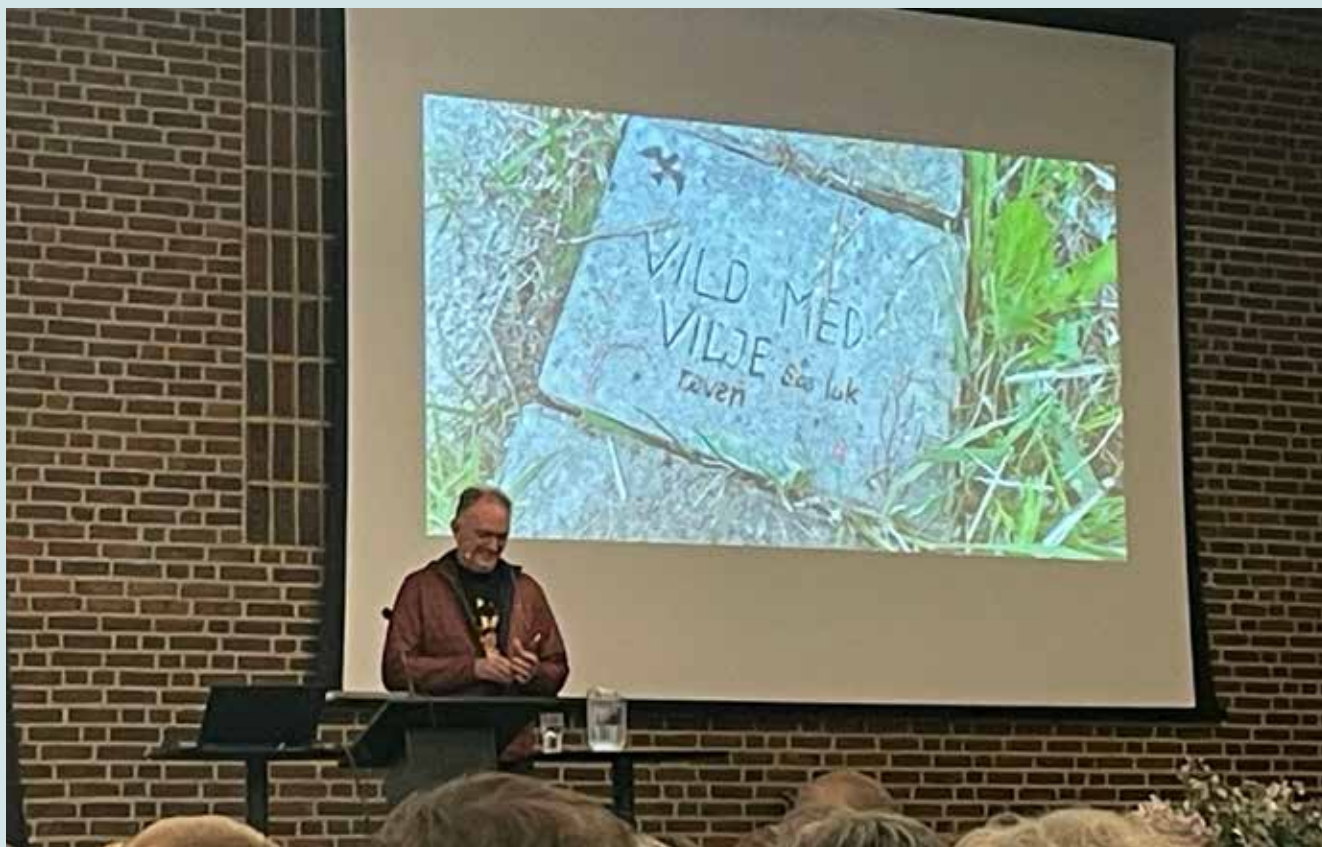
på Sydlangeland, hvor man finder de samme vækstbetingelser.

Når de ønskede arter er udvalgt, kan man ikke bare så eller plante dem på et stykke jord og så regne med, at de klarer sig selv derefter. Mange gange vil den frøbank (typisk af forskellige græsser), der allerede ligger i jorden på stedet, udkonkurrere de indplantede arter. For at undgå det, skal arealet forberedes til plantning. Mona Bjørn viste billeder fra forsøg, der var lavet med forskellige metoder. I et forsøg var jorden blevet reolgravet, dvs. at jorden løsnes i dybden. Herefter var den tilplantet med småplanter af de ønskede arter. I et andet forsøg var jorden gentagne gange blevet afbrændt og harvet, hvorefter de ønskede arter var blevet sået på arealet. Herefter kunne de nye planter få fodfæste.

Vilde blomster alene er dog ikke nok til at understøtte biodiversitet. Det er også nødvendigt at give plads til insekter f.eks. i dødt ved eller små pletter med bar jord. Men ved at give plads til den hjemmehørende flora, gives den hjemmehørende fauna også bedre betingelser, og dermed øges diversiteten naturligt. ■

CHEFKRATLUSKER: GIV PLADS TIL NATUREN

Tekst og foto af Kristine Essendrop Schjødte, Kirkegårdsleder, Ringe kirkegård

Der var rigtig god stemning da chefkratluskeren slog at slag for biodiversiteten

Morten DD Hansen, chefkratlusker, tv-vært og naturvejleder sørgede for at ingen i den store sal tog sig en middagslur efter frokosten. Et af Mortens budskaber var at vi er nødt til at vise vi er et af verdens rigeste lande og gå forrest i biodiversitet. Vi er nødt til at afgive lidt plads til naturen.

1/3 af arterne har det godt, de resterende 2/3 har det skidt – Det er biodiversitetskrisen. Der er fx kun 9 par tilbage af kirkeuglen. Burde det være et mål for folkekirken at få bestanden på kirkeugler op? Det vil kræve at vi giver plads fra os.

Et andet af Mortens budskaber var at vi skal tage ved lære af den vilde natur. Det vigtigste er at passe på er vores træer, vi fælder træerne præventivt, træer er det mest uerstattelige vi har; sagde morten.

Et tredje af Mortens budskaber var at det ikke behøver være hjemmehørende, bare det er godt for noget andet og variation er vigtigt.

Opfordringen fra Morten lød; I skal have et fælles sprog for biodiversitet, I skal i gang med at registrere arter på www.arter.dk og formidling er vigtigt, sæt ansigter på de væsner vi prøver at hjælpe. ■

KIRKEGÅRDE OG DEMOGRAFI: UDFORDRINGER OG PERSPEKTIVER

Tekst: Mikkel Dalsby. Foto: pressebillede fra og af Nyborg Strand Hotel

Foredraget "Landsbykirkegårde kan også være med til at udvikle på den grønne omstilling" udgik desværre og i stedet fortalte Hans-Henrik Nielsen medlem af bestyrelsen i Landsforeningen af Menighedsråd om en række komplekse udfordringer i forhold til kirkegårde og demografi, der påvirker både landsbyer og byer landet over. En af de centrale pointer var den skæve fordeling af kirker i forhold til befolkningstætheden, især i områder som Mors og Lolland-Falster, hvor der i gennemsnit er en kirke pr. 1.000 indbyggere. Denne skæve fordeling skaber en udfordring, da tilflytningen til byerne fortsætter, og de nye indbyggere ikke nødvendigvis ønsker at blive begravet på kirkegårdene i deres hjemstavn.

Antallet af dødsfald forventes at stige i de kommende år og flere og flere vælger at blive spredt over havet i stedet

for at blive traditionelt begravet.

Disse demografiske ændringer har økonomiske konsekvenser, der vil kunne mærkes på kirkegårdene i fremtiden. Økonomien vil komme under pres på grund af flere faktorer, herunder færre begravelser på visse kirkegårde og øgede omkostninger ved vedligeholdelse og administration.

Disse udfordringer peger på behovet for at tænke innovativt og fremadrettet i forhold til driften af kirkegårdene. Der er behov for at finde nye løsninger, der både imødekommer de ændrede demografiske mønstre og sikrer, at kirkegårdene forbliver vigtige og værdifulde steder for lokalsamfundet. ■

HAR DIN KIRKEGÅRD BIO-FAKTOR?

Tekst og foto af Lene Halkjær Jensen, kirkegårdsleder, Helsingør Kirkegård

Jesper Rønn Kristensen, projektleder i Folkekirkens Grønne Omstilling

Biodiversitetens indflydelse på insekters mulighed for spredning, blev demonstreret i praksis.

Jesper Rønn Kristiansen, der er projektleder i Folkekirkens Grønne Omstilling, introducerede bio-faktor som en enkel måde, hvormed man kan måle kirkegårdens grønne potentiale og følge op på udviklingen.

Metoden er udviklet af Statens Byggeforskningsinstitut og bygger på en opgørelse af et områdes – kirkegårdens – forskellige arealtyper:

- Belagt areal (fx asfalt og fliser)
- Klippet græs (ugentligt, efter behov)
- Naturgræs, lav beplantning
- Krat og buske under to meter høje
- Krat og buske over to meter høje
- Træ og skovplantninger
- Vandareal, permanent

Opgørelsen kan suppleres med en optælling af træer, ind delt efter stammeomkreds.

Belagte arealer har en biofaktor på 0. Etableret skov har en biofaktor på 2. Kirkegårde vil typisk placere sig midt imellem disse yderpunkter, og opgørelsen i sig selv siger ikke noget om biodiversiteten; kun om potentialet for biodiversitet.

En beregning af den nuværende biofaktor, kan danne et målepunkt for hvordan det går med at øge kirkegårdens potentiale for en større biodiversitet. ■

Ingen udstødningsgasser eller støj der generer bruger eller gæster

*100% elektrisk
løvsuger på lad*

*Knækstyret og
med vendbart førersæde*

STAMA Multi EL med STAMA ELS-L elektrisk sugeenhed

- Hydraulisk drejelad og affjedret foraksel. Mange tilbehørsmuligheder
- Støjsvag sugeenhed med hydraulisk tip af opsamlerskål og mulighed for filterindsats. Kan tilpasses alle ladtyper eller placeres på el-vogn

STAMA Mini RS EL

- Hydraulisk tip- og dreje-lad giver god ergonomi og let håndtering
- Stor manøvrerbarhed og høj fleksibilitet
- Lille venderadius og en kørelængde på op til 60 km per opladning

FØR

6 DAGE EFTER

*Emissionsfri
ukrudtsbekæmpelse*

*Robust og
med lang rækkevidde*

STAMA Parker EL

- Et handy køretøj med godt udsyn
- Hydraulisk 3-vejs-tip og lav læsehøjde
- Kørelængde op til 67 km per opladning

STAMA ECO Weedkiller monteret på den eldrevne STAMA Mover

- 100% elektrisk opvarmning af vand til over 100° for ukrudtsbekæmpelse og desinficering - **uden brug af benzin/diesel**
- Holder den rette behandlingstemperatur i mindst 8 timer

SE OG PRØV DET STORE UDVALG AF STAMA MASKINER HOS:

Almas Park & Fritid, Ålborg/Brønderselv, T: 96 52 03 00
Lading Maskinforretning ApS, Tilst, T: 86 94 84 66
Anker Bjerre A/S, Holstebro/Lemvig, T: 96 12 10 10
Herning Skov, Have & Park A/S, Herning, T: 97 12 91 11
Vemas A/S, Vejle, T: 75 82 46 11
Varde Have og Skovmaskiner ApS, Varde, T: 75 21 09 40
Esbjerg Park & Havemaskiner ApS, T: 75 15 04 00
Hans Holm A/S, Tinglev, T: 74 64 40 94
Sønderborg Skov-Park & Have Aps, Sønderborg, T: 74 43 40 50
Heden Maskinforretning A/S, Ringe, T: 62 66 12 30
GMR Sjælland, Leif, T: 20 54 69 66/Børge, T: 51 29 41 69

NYT MÆRKE HJÆLPER KIRKEGÅRDSPERSONALET MED AT SORTERE GRØNT

Af Jens Hansen

Billederne er fra Ulstrup Kirkegård. Fotokredit: Rasmus Wang, Blue Room Productions

En række provstier har i samarbejde med lokale blomsterhandlere introduceret en mærkningsordning, som skal gøre mere af kirkegårdsaffaldet komposterbart og samtidig lettere at sortere.

Hvert år bortkøres der mange tons affald fra danske kirkegårde. Desværre ender en alt for stor del af det affald i restaffald, fordi det indeholder ikke-komposterbare elementer i form af bl.a. stål og plastik. Derfor er det meget velkomment, hvis mere af affaldet kan blive komposterbart og lettere at sortere. Det siger Pernille Wittrup Gad, der er udviklingskonsulent i Aarhus Søndre Provsti og

kirkegårdsleder ved Fredenskirken, Tranbjerg Kirke og Frederikskirken.

- På kirkegårdene vil vi gerne sortere affaldet, men vores personale har ikke tid til at finsortere hver eneste buket eller dekoration. Vi har derfor et stort ønske om, at det bliver mere udbredt med komposterbare buketter og dekorationer, så vi kan affaldssortere det som grønt affald i stedet for restaffald. Men det er lettere sagt end gjort. Selv om en buket eller dekoration umiddelbart ser grøn ud, så skjuler der sig ofte plastik eller ståltråd heri, og derfor ender de i restaffald. Derfor er den nye mærkningsord-

Billedet er kirkegårdsleder ved Fredenskirken, Tranbjerg Kirke og Frederikskirken, Pernille Wittrup Gad.

Frank Iversen, formand for Provstiudvalget i Favrskov Provsti.

Provst i Lemvig Provsti, Ole Rasmussen.

ning et kærkomment tiltag mod mere bæredygtighed på kirkegårdene.

Ideen til mere grønt kirkegårdsaffald blev undfanget i Favrskov Provsti. Her valgte man i samarbejde med de lokale blomsterhandlere at indføre en mærkningsordning, hvor selve mærket selvfølgelig også er komposterbart. Når mærket bruges, ved både kunde og kirkegårdspersonalet, at produktet kan sorteres som komposterbart affald. Det har man allerede gode erfaringer med, fortæller Frank Iversen, som er formand for provstiudvalget:

- Blomsterhandlerne i vores provsti har taget rigtig godt imod ideen, selv om ikke alle produkter endnu kan gøres 100 % komposterbare. Det er ikke noget stort problem at levere 100 % komposterbare buketter, og det kan godt gøre en stor forskel, når der f.eks. skal ryddes op efter en begravelse. Dekorationer kniber det mere med. Den velkendte oasis, som er et olieprodukt, kan ganske vist erstattes med et naturprodukt, men det er ikke godkendt som komposterbart. Og formene vil typisk være af plastik, men her har de fleste blomsterhandlere vist sig villige til at tage dem retur til genbrug. Kranse er lidt en mellemting – det afhænger af blomsterhandlerens leverandør og bindeteknik, siger Frank Iversen, og han fortsætter:

- Vi startede kampagnen i september 2023, og vi har her i 2024 talt med vores kirkegårde om deres erfaringer. Enkelte steder ser man ikke mærket brugt endnu, men de fleste møder mærket, og så fungerer det jo fuldstændig efter hensigten. Det er højst plastikbakken, der skal

sorteres fra, og så er resten af affaldet komposterbart og kan lægges i kompostbunken eller i grønt affald uden yderligere sortering.

Frank Iversen er godt tilfreds med og nok også en smule stolt af, at ideen har bredt sig til en række andre provstier. En af dem er Lemvig Provsti, hvor provst Ole Rasmussen fortæller, at man helst komposterer det grønne affald ude på kirkegårdene.

- Vi har fået beregnet, at vi kan spare ikke mindre end 43,1 tons CO₂ eller 4,4 % af provstiets samlede udledning, hvis 80 % af det grønne affald kan komposteres på kirkegårdene i stedet for at blive kørt bort. Derfor er det oplagt for Lemvig Provsti at arbejde med grøn omstilling af provstiets kirkegårde, og vi ser frem til et godt samarbejde med vores blomsterhandlere om at introducere mærkningsordningen her i foråret 2024.

Også i Aarhus Søndre Provsti har man taget ideen op, og her ser man frem til at møde manilamærket i stort tal på kirkegårdene fra foråret 2024, fortæller Pernille Wittup Gad:

- En af vores blomsterhandlere har netop bestilt 2.000 mærker, og vi sender i første omgang i alt 3.500 mærker ud til lokale blomsterhandlere. Og det er kun begyndelsen. Det kommer virkelig til at gøre en forskel for vores affaldssortering, når det bliver en selvfølge at købe komposterbare buketter til kirkegården hos sin lokale blomsterhandler. ■

DAGENS RET: KOGTE LIG OG LABYRINTER TILSAT ROMERSK LOGIK

Af Jan Simmen. Foto: Stillet til rådighed af Get Your Guide

Man går i bogstavelig forstand ned til underverden. Det er et krav med en guide, som dog normalt ikke går rundt med et flag. Men hvad gør man ikke til ære for reklamefotoget...

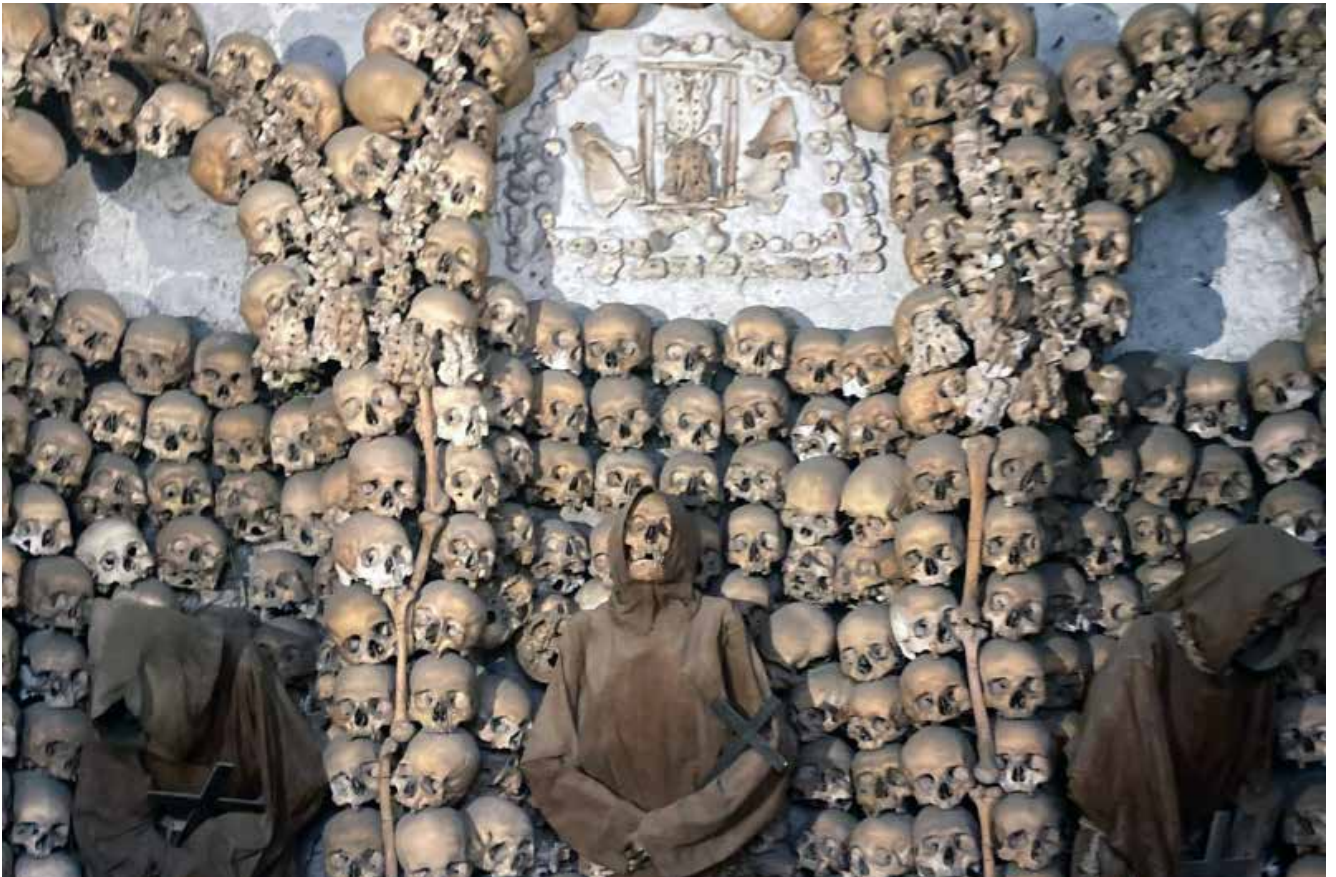
Usømmelig omgang med lig, forbud mod gravpladser inden for bygrænsen og en forkærlighed for at grave udviklede tunnelsystemer langt under jorden. Det er denne artikels "gryderet". Nå, ja. Så tilsættes det hele med en masse ruiner og skiftende religioner, og så lader vi det hele simre i en storby-gryde i rigtig mange år.

Så har man opskriften på en spændende turistsucces.

Men lad mig begynde med selve "gryden", nemlig verdensbyen Rom.

Overalt står der ruiner efter kæmpebygninger, side om side med ligeså store bygninger bygget i moderne tid. "Moderne" i denne sammenhæng er de sidste 150 år. Ruinerne står som mindesmærker over en tid, hvor Rom var Europas absolut førende by. Alt var sat i system. I hele Romerriget skulle fx akselafstanden for kærerne være ens, så de kunne passere fodgængerfeltet, som var hævede trædesten. Alle skulle registreres. Romerne havde måske ikke styr på alt, men på det meste.

Sådan er det ikke længere. I dag er det ikke alt der er kaotisk, men det meste. Så lad være med at blive overrasket

Med stor ordenssans ordnede munkene deres tidligere kammerater i stakke. Budskabet er klart: ”Se på mig, det er din fremtid. Og du er hvad jeg har været...”

over, at du skal købe en billet for at købe en anden billet. Det var, hvad vi skulle for at komme ind og se Colosseum. Altså købe en billet, som så gør, at man kan købe selve billetten. Det skulle så formindske ventetiden fra 3-5 timer til kun en halv time. Efter at have købt den første billet og en ventetid på 3 timer, blev vi alligevel afvist. Det var for sent på dagen nu, forklarede de to sure mænd i billetkontoret. Klokken var vel 13. Velkommen til nutidens Rom, hvor alle veje er uransagelige...

Men sådan var det ikke under Romerriget, forklarer en guide på et sprog, der mest af alt lyder italiensk, men ifølge guiden er engelsk. Dengang var der styr på det. Der var regler for alt, og de blev håndhævet.

En af lovene forbød begravelser inde i byen. Ikke nogen dårlig ide, hvis man lige tænker på, hvad lig kan gøre ved drikkevandets kvalitet. Så uanset hvilken religion en romersk indbygger tilhørte, skulle de begraves uden for byen. Gravsteder og kirkegårde skød op overalt uden for

byen. Grundpriserne steg af samme årsag. Men enkelte områder var ikke i høj kurs. Det var de steder, romernes slaver blev sat til at bryde den vulkanske stenart tufsten. Et blødt materiale, som i øvrigt også herhjemme blev anvendt som byggematerialer til de første kirker, deriblandt dele af Ribe Domkirke. Men det er en anden historie.

Bogstaveligt: Begravelser der ”går i dybden”

Uden for Roms mure blev der derfor gravet utallige mineskakter for at bryde det byggemateriale, meget af Rom blev bygget af. Jorden var i sådan en grad gennemhullet af gange på kryds og tværs, så selv muldvarpe ville klappe begejstret i deres små poter. Jorden de steder var, med andre ord, usælgelig. Men her så de kristne indbyggere så en mulighed. De købte i begyndelsen af det 2. århundrede en del af grundene med stenbrudene meget billigt og brugte dem til begravelse. Det var let at hugge en niche ind i siden på en minegang, og så ellers mure liget inde der. Dengang var begravelsessteder også stedet, man både mediterede og festede, så man skal forestille sig, at gan-

gene har været konstant besøgt. Mineskakterne skiftede dermed funktion til underjordiske begravelsespladser og blev til katakomberne. Der er dog også hedenske begravelser i nogle af katakomberne.

Der findes mange katakomber, og de er af forskellige størrelser. For at nævne et eksempel, så kan vi da nævne katakomben San Callisto, som består af 17 km gange under jorden, i fire forskellige etager. Gangene går på kryds og tværs, over og under hinanden. Spændende, men umuligt at finde rundt i. Derfor kræver det også en guide.

Vi brugte et firma, der hedder "Get Your Guide", og det fungerede uden problemer. Alt var professionelt tilrettelagt, det hele skete til tiden, og dermed så absolut et særsyn i den by. Guiderne i det firma talte endda et forståeligt engelsk, hvilket også er sjældent. Ved Colosseum var der fx en guide, der i frustration over hans kommunikationsproblemer på et tidspunkt brølede noget der, med rigtig god vilje, kan oversættes til en slags engelsk: "do you not understand English?". Hans gæster var fra Australien, England, USA og en enkelt familie fra Danmark. Jo engelsk, det kunne vi forstå... men guidens sprog-riotto var straks et større problem. Vi kunne dog forstå så meget, at det var vores engelskkundskaber, der var noget i vejen med. Ikke italiensk, men romersk logik for nybegyndere. Nå, men tilbage til den guidede tur, der faktisk fungerede.

Sømmer deres kammerater til væggen

Inden vi nåede ud til et af verdens absolut mest berømte underjordiske kirkegårde, blev vi guidet ind på "Capuchin Crypt". Det lille kloster ligger klemmt inde midt i Rom. En decideret morbid oplevelse for alle, der ikke er vant til lig og skeletter.

Inden man når ind til "ben-husene", var der et lille museum, hvor man blandt andet kunne se en slags pisk, der nærmest var lavet af Nato-pigtråd. Dem brugte og bruger munkene til at piske sig selv med. I deres version af kristendommen er Gud åbenbart en skabning, der holder af masochister, og munke, der praktiserer, hvad der i den danske lovgivning vil blive betegnet som "usømmelig omgang med lig".

Munkene, der er en udbyderorden af Franciskanermunkeordenen, havde fået en ide til at løse begravelsesproblemet i Rom på den måde, at de sømmede deres døde kammeraters skeletdele op på væggen. Ikke bare sådan tilfældigt, men i mønstre og i fin orden. Fingerknogler for sig, hofteskåle et andet sted, osv. Enkelte skeletter og udtørrede lig blev stillet op i deres eget tøj ved siden af de grimme dekorationer.

Benhårdt argument: Hvad du er, har jeg været

Ideen bag de udstillede knogler, kranier i stakke, knoklemænd og udtørrede lig er velkendt over hele den kristne verden. Udstillingen skal vise os, hvad der venter os alle. "Hvad du er, har jeg været, hvad jeg er, skal du blive", står der på latin på et lille skilt. Jo, det slogan må siges at blive slået fast med 7 tommer søm. Eller... måske ikke lige 7 tommer store søm, men i hvert fald søm, og en imponerende masse skeletdele og kranier. Over 4000 munke blev "begravet" på den måde fra 1631 til 1870. I den officielle forklaring står der, at munkene først blev begravet i 30 år, for så at blive "sømmet op". Det lille kloster har dog ingen kirkegård endsige plads til begravelser. Begrave dem under gulvene er en kendt mulighed, men, som en italiensk arkæolog forklarer det, så findes der også en anden fortælling. En fortælling, der involverer meget store kogeke... Men intet er bevist, så vi lader den del ligge.

Det kan dog nævnes, at Roms bystyre forbød munkene i 1860'erne at fortsætte deres gravskik. Netop fordi den var for... ja, lad os bare sige at den var for stærk kost til bystyret.

Munkeordenen eksisterer skam den dag i dag. De pisker stadig sig selv, og det nærmeste kloster for os danskere er faktisk et af de to klostre, der findes i Sverige. Her hører der dog fine små kirkegårde til.

Så her ender vores gryderet af en turistoplevelse til to noget forskellige kirkegårde i den kristne hovedstad, Rom. Velbekomme. ■

Romersk begravelsessted ligger ovenpå de mange kilometer af tunneller. Det er forbudt at tage billeder, men det lykkedes mig nu alligevel... (foto Jan Simmen)

Følg vores debatter og foredrag fra Folkemødet online

Spiller kirkegården og gravstedet overhovedet en rolle i et moderne samfund eller er det spild af central bynær plads? Behøver vores sorg at have et fast holdepunkt? Skal vi overhovedet sørge?

Det vedrører os alle, når vi skyder debatten om kirkegården og gravstedets rolle i gang. Vi stiller spørgsmålene og får kloge, reflekterede og modsatrettede svar i vores debatter og foredrag.

Du er velkommen – det er helt gratis.

Hvad skal vi egentlig bruge kirkegården til?

Ordstyrer:
Annette Heick

Paneldeltagere bl.a:
Fanny Møller
Marlene Zøllner-Manly
Elof Westergaard

Har et gravsted overhovedet nogen værdi?

Ordstyrer:
Annette Heick

Paneldeltagere bl.a:
Matilde Trobeck
Svend Brinkmann

Mette Blomsterberg
Anne-Dorte Vilslev
Anne Hjernø

Har sorg en plads i den moderne verden?

Foredragsholder:
Svend Brinkmann

Foto: Winnie Methmann

Du kan tilmelde dig via QR-koden her eller på www.danske-stenhuggerier.dk.

Vi minder dig om din tilmelding, når vi nærmer os tidspunktet for årets Folkemøde.

OPSKRIFT: GIV NYT LIV TIL DINE KIRKEGÅRDS-BÆNKE

Af Kamille Szilas-Hansen, post@sanderumkirkegaard.dk, kirkegårdsleder ved Sanderum Kirkegård, Odense SV

Gammel og slidt kirkegårdsbænk.

Ny og frisk kirkegårdsbænk efter restaureringen.

”Sådan tryller du dine kirkegårdsbænke nye”, forklarer Kamille Szilas-Hansen. Med lidt snilde kan du nemlig uden de større omkostninger få nye kirkegårdsbænke til din kirkegård. Opskriften er lige så simpel, som effektiv.

Trænger din kirkegård til nye bænke, så følg nedenstående fremgangsmåde, så kan du trylle de gamle bænke om til nye.

Du skal bruge:

- En hammer
- En vinkelsliber
- En båndsliber
- En elhøv
- En grydesvamp
- En dunk neutral træolie
- En pakke bolte og møtrikker i rustfrit stål
- Evt. ekstra jern til reparation og forstærkning af stellet
- Et svejseanlæg
- En sandblæsning og pulverlakering af stellet
- Vintertid på værkstedet

- Og sidst men ikke mindst dygtige og dedikerede medarbejder med en vis portion opfindsomhed, tålmodighed og en fremragende visualiseringsevne.

Når bænken er helt tørre skilles bænkenes lameller fra stellet. Lamellerne høvles og slibes på værkstedet inden de får to lag neutral træolie.

Stellet repareres med ekstra jern, og når de kommer tilbage fra sandblæsning og pulverlakering fra eksternt firma, samles bænken igen med nye bolte og møtrikker i rustfrit stål.

Voila ”nye” kirkegårdsbænke.

På denne måde opnår du det bedste resultat og med fremadrettet korrekt pasning og pleje, som efter restaureringen kan holdes på et minimum, har de gamle kirkegårdsbænke fået nyt liv og har dermed mange gode år endnu på kirkegården.

Pris pr. bænk omtrent 1.280 kr. + moms + arbejdstid. ■

VAND & FRØ

- * Vandslanger
- * Vandingspistoler
- * Vippevandere
- * Drypvanding
- * Repair-turf
- * Skygge-blanding
- * Kant-turf
- * Blomsterfrø

Alt dette og meget mere på: **Vandogfroe.dk**

+ 1000 varenumre. Dag til dag levering i hele Danmark

Vand og Frø ApS. v/ Esben Lund Esmarch og Henrik Kruse Eriksen

Mølletofte 12, 7550 Sørvad · kontakt@vandogfroe.dk · Tlf: 7172 0076 / 2521 3733

Udviklingsplaner | Naturkirkegårde

Omlægninger | Tilgængelighed og meget, meget mere...

Engtoften 3, st. 15 | DK 8260 Viby J | www.wadlandskab.dk
Telefon: 86 52 17 77 | martina@wadlandskab.dk

Wad
LANDSKABSARKITEKTER A/S

PYNTE-GRUS

til gravsteder og gange m.m.

Blålyse/brune søsten (runde) mv.
i str. 4-8 mm og 8-12 mm

Sand/muld 0-3 mm

Leveres i store og små partier

Leveres også i bigbag

Østerild Grusværk

v/Søren Agesen, Bromøllevej 15, 7700 Thisted

Tlf. 23 43 40 11 / grusmand@hotmail.com

Værktøj til beskæring og nyplantning

Felco 6 enhåndssaks
726010
DKK 362,00 (452,50)

Wolf-Garten RR750
690030
DKK 399,00 (498,75)

Se hele sortimentet af Wolf-Garten
tohåndssakse på www.hd2412.dk

IDEALplanteske
20 års garanti.
670083
DKK 223,00 (278,75)

Køb også
reservedele til
bl.a. Felco,
elsakse mm

Infaco Electrocoupe F3020 saksesæt
6969502
DKK 10.800,00 (13.500)

Campagnola Speedy
Klippekapacitet 25 mm. Ekstra batteri medfølger.
Ca. 2 timers klippetid pr. batteri.
696380
DKK 1.659,00 (2.073,75)

Se øvrige Campagnola elsakse på
www.hd2412.dk

IDEAL hoespade
Holdbar og høj kvalitet.
10 års garanti.
670085
DKK 559,20 (699,00)

Plantekurv med sele
670156
DKK 575,00 (718,75)

HD 2412

En del af Hedeselskabet

Gl. Skivevej 91 · 8800 Viborg · T: 87 281 281 · F: 87 281 291 · hd2412@hd2412.dk · www.hd2412.dk

ÅRSKURSUS I MIDDELFART

Af Rikke Nørulf. Foto: Karina Ludvigsen

Middelfart kalder sig selv for "broernes by". Ren historisk var det dog søfarten og især marsvinefangsten byen levede af. I dag er fangsten på de små hvaler for længst forbudt og Lillebælt er i dag det farvand i hele verden med den "tætteste hvalbestand". Så der er gode muligheder for at se en rygfinne hvis du besøger byens havneområder.

Den 2. - 4. september bliver det Fælles årskursus for DKL og FDK afholdt på Milling Hotel Park Middelfart. Er du ikke tilmeldt endnu, så kan du gøre det på FDKs hjemmeside: danskekirkegaarde.dk

FDK og DKL afholder fælles årskursus i september på det gamle sygehus i Middelfart. Centralt beliggende i forhold til offentlig transport og motorvej. Midt i hyggelige Middelfart, tæt på Lillebælt og flot frodig natur.

Programmet er en tætpakket buket af oplæg, leverandørudstilling, faglige ekskursioner, og muligheder for faglige samtaler. Så er du ny eller erfaren i faget, er der god inspiration at hente og rig mulighed for at danne nye netværk, og mødes med de gamle.

Mandag starter blødt kl. 10 med leverandørudstilling både ude og inde. Her har du mulighed for at se nye og velkendte produkter, snakke med udstillerne og dine kolleger. Der vil være en formiddagskaffe/te bar imens. Udstillerne bliver indtil kl. 15, så du har mulighed for at

tale med dem helt indtil da.

For krematorieinteresserede er der kl. 11 et oplæg om et forsøg afholdt i Kolding krematorium om emissioner ved nedsættelse af temperatur, og diskussion om det er muligt at reducere energi samtidig med at miljøkrav overholdes. Efter frokost kommer Kirkeministeriet på besøg i person af IT-chef Morten Kildevang Jensen. Han vil fortælle om seneste nyt indenfor IT og sikkerhed.

Dernæst vil Provice, som har kortlagt Folkekirkens klimaftryk berette om dette samt CO₂ reduktion indenfor vores område.

Efter kaffen vil kirkegårdsleder Alex Lund Christensen fra Odder fortælle om hvordan de i praksis arbejder med dette og bæredygtighed.

DKL afholder deres general forsamling efter FDK har afholdt deres. For kirkegårdsinteresserede er der arrangeret en ekskursion efter FDKs generalforsamling. Turen går til

Middelfart har flere historiske bygninger, som skaber en hyggelig stemning. Næst efter kirke er det "Henner Friisers Hus" fra ca 1580 der er den ældste bygning.

Middelfart Søndre og Vestre kirkegård, som ligger utroligt smuk ned til Lillebælt. Kirkegårdsleder Leif Harder Sørensen vil vise rundt og fortælle om de to kirkegårde og inkludering af LAR anlæg på kirkegården, som en del af projekt klimaby Middelfart.

Imens kan krematorieinteresserede høre Dieter Zahn, ejer af IFZW berette om deres nyeste el-drevne krematorie ovn, som efter sigende skulle kunne overholde danske miljøkrav til temperatur og emissioner.

Tirsdag er ekskursionsdag. Ole Hougaard, kirkegårdsassistent og administrationschef Jens Olesen fra Fredericia kirkegårde tager imod os på Christianskirkegården, og derfra sat et spændende program sammen til os. Vi bydes velkommen i Christians kirken til Kirkernes Hus - og Fredericia Kirkegårde v/ provst Ulrik Overgaard og administrationschef Jens Olesen.

Museum Fredericia vil fortælle om Fredericias baggrund og historie som anlagt fæstningsby.

Dernæst er der rundvisning i to hold på Christians kirkegård.

Derefter kører bussen til Trinitatis kirkegård, hvor kirkegårdsinteresserede får rundvisning i to hold. V/ Jens hold A og Ole hold B. Fredericia supplerer med information ved "Dragongraven" 1657 og "Krigergraven" 1849. Krematorie interesserede bliver i bussen og kører videre

til Kolding Fælleskrematoriet, hvor Bo Sommersby, driftsleder viser rundt i krematoriet og fortæller om deres planer om solcelle park, forsøg, og planer.

I Fredericia spadserer de kirkegårdsinteresserede til Sct. Michaelis kirkegård, og indtager frokost der. Jens, Ole og museet igen vil vise rundt i to hold og fortælle på Sct. Michaelis kirkegård, heriblandt ved "Krigergraven 1864". Herefter spadseres der i to hold over voldterrænet og "Den hvide bro" til Assistens kirkegård. Ovenfor "Den hvide bro" på voldterrænet, fortæller Museum Fredericia om den praktiske anlæggelse af Fredericia vold.

På Assistens kirkegård bydes der på kaffe. Bussen med krematoriefolk fra Kolding ankommer og sammen kan vi høre om udviklingen af Fredericia kirkegårde, og nå se den smukke Assistens kirkegård, inden turen går tilbage til konferencemiddag på hotellet.

Onsdag

Onsdag formiddag vil Jeppe Christoffersen, skuespiller, underviser, performance-coach og kandidat i pædagogisk psykologi, stille os til ansvar i en spændende workshop om, hvordan du har hovedrollen for din egen og andres trivsel.

Efter denne øvelse er der et kort oplæg fra brandsoft brugergruppen og Johannes om hvad de arbejder med pt. Årskurset slutter med frokost Kl. 12. ■

Schäffer

2428 SLT

Kompakthed og styrke i skønneste forening!

- KUN 89 cm bred
- KUN 189 cm høj
- MEN løfter 1000 kg på palle helt til top!

WWW.SCHAEFFER.DK
☎ +45 99 28 29 30
HELMES

KOMPAKT & STYRKE

LAGERFØRENDE FORHANDLERE

Anker Bjerre, Holstebro	57421010
Almas Park & Fritid, Aalborg	96330300
A.P. Jørgensen, Ribe	75420977
Farsø Maskinhandel	98633222
Glamsbjerg Maskin Center	64721460
Hans Helm Maskinfornæring, Tinglev	74644084
Hansens Auto & Maskinservice, Esbjerg	22537211
Hadsten Maskiner	26296588
Henrik A. Fog A/S	43966611
Helms TMT-Centret, Herning	92382230
Helms TMT-Centret, Aarhus	86109108
Helms TMT-Centret, Ringsted	57811100
Maskincenter Roskilde	46367202
Midtjurs Traktorfager A/S, Nimtofte	86398480
O. Søndergaard & Sønner, Otterup	64851102
Sivertsen A/S, Roskilde	4675 5522
Sivertsen A/S, Bornholm	56047450
Veggerslev Landbrugs & Maskinservice ApS	24600050

Schäffer CONSTRUCTION

DIN KOMPROMISLØSE HJÆLP
NÅR ARBEJDET BLIVER RIGTIG TUNGT!

TRÆFÆLDNINGSMANDEN

ETW certificeret

Tlf. 23 26 38 48

www.træfældningsmanden.dk

Træfældning · Beskæring · Træpleje
· Flishugning · Stubfræsning

Digitalt Kirkegårdskort

OPMÅLING I HELE DANMARK

13	123	127	256	260	264
14	124	128	257	261	265
15	125	129	258	262	266
16	126	130	259	263	267

- Opmåling
- Kort
- Droneflyvning

- Plejeplaner
- Rådgivning
- Afslætning

- Ajourføring
- Nummerering
- 30 års erfaring

Landinspektørcentret A/S

Nygade 46 - 7400 Herning - tlf. 97 12 36 88
herning@lcdk.dk - www.lcdk.dk

Vinderup Maskiner

Vinderup Maskiner A/S
Nr. Bjertvej 7, DK-7830 Vinderup
Tlf: +45 97 44 17 00

1022LX (22hk)

PRIS

137.500,-

1026LX (26hk)

PRIS

165.500,-

Kubotamotor, 3 cyl. m/vandkøling, hurtigskift, redskabshydraulik i joystick og komplet lyspakke

Priserne er excl. moms

Besøg www.vmloader.dk og se det fulde produktprogram

FOKUS PÅ ARBEJDSMILJØ

ALT I Udstyr til KISTEHÅNDBLING

Kistereoler

Opbevar med lethed og elegance.

Med en imponerende maksimal belastning på 300 kg per hyld kan vores reoler klare selv de tungeste byrder uden problemer.

INNOVATIV KISTEHÅNDBLING

Hos cistA har vi alt indenfor ergonomiske og skånsomme løsninger til kistehåndtering.

Kontakt os
+45 72 16 17 55

Besøg vores hjemmeside
www.cista-a.dk

WEIDEMANN
designed for work

Kraftfulde kvalitetsminilæssere

Stort udvalg af udstyr til kirkegårdsarbejdet

- Mange konfigurationsmuligheder og tilpasninger; eksempelvis motorisering, aksler og hydraulikydelse.
- Elektronisk reguleret køredrev ecDrive (Electronic Controlled Drive) med fire forskellige køretilstande og elektrisk parkeringsbremse.
- Rummelige kabiner med optimalt udsyn og effektivt varme- og ventilationsanlæg giver det bedste arbejdsklima.
- Kompakt design, lavt tyngdepunkt og lille venderadius.
- Sikker stabling og anhængerdrift.
- Vridningsfast læssearm til præcist arbejde og utrolige løftehøjder.

www.stemas.dk
stemas@stemas.dk
STEMAS
 member of JMM GROUP

Jylland/Fyn

86 43 49 00

Sjælland

46 15 36 00 / 57 61 46 67

Tidsskriftet KIRKEGÅRDEN

Tidsskriftet KIRKEGÅRDEN er et fagblad for de danske kirkegårde og krematorier. Tidsskriftet henvender sig til alle, der har tilknytning til kirkegårde og her kan man finde inspiration, nyheder og nyttig viden.

Tidsskriftet udkommer 6 gange pr. år og sendes til mere end 900 kirkegårdsfolk landet over.

Et abonnement koster 350,- kr. pr. år

(400,- kr. hvis bladet skal sendes til adresser i udlandet)

Redaktion sætter stor pris på faglige indlæg fra både ind- og udland, ligesom udenlandske firmaer er velkomne til at købe annonce plads i bladet.

For yderligere oplysninger eller bestilling af abonnement:

Se hjemmesiden:
danskekirkegaarde.dk/tidsskrift

KIRKEGÅRDEN

KIRKEGÅRDEN

KIRKEGÅRDEN

Helt nye muligheder med digitalt kirkegårdskort

Smart nyt kortmodul fra EG Brandsoft gør det nemt at præsentere kirkegårdsdata i en letforståelig grafisk udgave. Det sikrer bedre kommunikation og nemmere planlægning.

- ✓ Nem kommunikationen med kirkegårdens kunder, menighedsrådet og de øvrige interessenter
- ✓ Tydelig registrering af planlagte ændringer
- ✓ Hurtig og håndgribelig disponering af gravstederne

Kontakt EG Brandsoft på 9928 3565 eller skriv en mail til support@brandsoft.dk og hør mere om det nye kortmodul.

Kortmodulet kan bruges i kirkegårdssystemet, på mobil, iPad eller via appen Find Gravsted.

www.eg.dk
EG
 Let's go further

KALENDEREN

21.-22. maj 2024

Årsmøde for Kirkegårdskultur

Foreningen for Kirkegårdskultur holder årsmøde i Horsens, med foredrag, debat og ekskursion. Medlemmerne får tilsendt invitation, og ikke-medlemmer kan se mere på www.kirkegaardskultur.dk

28.-29. august

Maskinmesse

Maskiner under Broen er en grøn fagmesse, der finder sted den 28. og 29. august på arealerne under Lillebæltsbroen, Gl. Strandvej 113, 5500 Middelfart. Det er gratis for fagfolk at besøge messen.

Læs mere på www.maskinerunderbroen.dk

2. – 4. september

Årsmøde i Middelfart

FDK og DKL afholder fælles årskursus i september i Middelfart. Centralt beliggende i forhold til offentlig transport og motorvej. Midt i hyggelige Middelfart, tæt på Lillebælt og flot frodig natur.

Programmet er en tætpakket buket af oplæg, leverandørudstilling, faglige ekskursioner, og muligheder for faglige samtaler. Så er du ny eller erfaren i faget, er der god inspiration at hente og rig mulighed for at danne nye netværk, og mødes med de gamle.

Tilmelding : danskekirkegaarde.dk

30. september – 2. oktober

Lederkursus – Modul 1

Modulet giver kirkegårdslederen mulighed for at udvikle egen lederrolle og få indsigt i sin personlige og fortrukne lederstil. Herunder vil lederen få indsigt i de muligheder og dilemmaer, der er indenfor eget lederskab, opgaveudvikling og arbejdsplads.

Læs mere på FDK's hjemmeside,

danskekirkegaarde.dk/aktiviteter

Tilmelding til kursuslederen Tommy Nilsson:

kursus@danskekirkegaarde.dk eller på telefon 23 45 35 56.

Vi hjælper gerne med inspiration og sammensætningen af staudebede.

Kontakt.
Tlf. 21732990/ 55459266
info@henneckestauder.dk
www.Henneckestauder.dk

SØNDERUP MASKINHANDEL A/S

VI KØRER I HELE LANDET, RING FOR DEMO

Tlf: 98 65 32 55 - mail@fbdk.dk

www.sønderupmaskinhandel.dk

Elektrisk drevet varmt vands anlæg, til ukrudt bekæmpelse, uden brug af pesticider.
Monteret på el undervogn

MPM
Med en FORT MPM får man en maskine som er:
Drift sikker.
Støjsvag.
Manøvre dygtig.
Høj komfort

CAST
100% elektrisk.
Ingen støj.
Løfte kapacitet: 950 kg.
Løftehøjde 2,96 m.
Tele-skoparm som standard

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Christian Høybye Hougaard
Gjellerup kirkegård
Fdk-kontor@protonmail.com
Tlf: 30224627

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1, 9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat i den originale opløsning. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

Danske Krematoriers Landsforening

Sekretariat:

Viborgvej 10
7500 Holstebro
Tlf. 40 13 02 23
E-mail: admin@dkl.dk

Formand / Formand for teknisk udvalg:

Tom Olsen, Fælleskrematoriet i Ringsted
Tlf. 26 86 02 01
E-mail: tomo@km.dk

Næstformand/Sekretariat:

Michael Smidemann
Tlf. 40 13 02 23
admin@dkl.dk

Kursusudvalg:

Tony Fryklund
Tlf. 40 13 02 23
E-mail: admin@dkl.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK – Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL – Danske Krematoriers Landsforening

Oplag: 1.150 stk.

Abonnement

Pris: 395,- kr. pr. år
(790,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)
Bestilling eller ændring af abonnement sendes til kontor@danskekirkegaarde.dk

Udgivelser og deadlines i 2024

Nr. 2, april 2024	20. marts 2024
Nr. 3, juni 2024	20. maj 2024
Nr. 4, august 2024	20. juli 2024
Nr. 5, oktober 2024	15. september 2024
Nr. 6, december 2024	15. november 2024

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side	kr. 3.700,-
1/2 side	kr. 2.700,-
1/4 side, stående	kr. 1.700,-
1/4 side, liggende	kr. 1.700,-
1/8 side	kr. 1.200,-
Visitkort	kr. 1.000,-
Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat	
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat	
Priserne er eks. moms.	

Annoncesalg

Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk, tlf. 23 45 35 56

FRA REDAKTIONEN

Nyt medlem af redaktionen

Vi har i vores redaktion fået et nyt medlem. Den slags glæder vi os over, for vi har brug for alle de kræfter, vi kan få fingrene i. Som tak for hendes deltagelse i vores lille redaktion blev hun straks sat til at skrive et par linjer om sig selv. De kommer her...

Hej. Jeg hedder Kristine Essendrop Schjødte og jeg er ny i redaktionen. Til hverdag er jeg kirkegårdsleder på Ringe kirkegård på Midtyn. Jeg har en baggrund som anlægsgartner og jordbrugsteknolog. Min store passion er grøn drift, det at se tingene gro, følge deres udvikling samt renovere og skabe nyt når tiden er inde til det.

Vi er mange der må stå med opgaver og udfordringer, der ligner hinanden meget. Jeg tror på, at vi sammen kan lære meget og i fællesskab skabe

noget rigtig godt. Der er ingen grund til, at vi alle hver især skal opfinde den dybe tallerken, som man siger.

Jeg syntes fagbladet er et godt redskab til at dele de erfaringer, vi gør rundt på de danske kirkegårde og jeg lægger en stor ære i at få lov til at være med i arbejdet omkring fagbladet Kirkegården i fremtiden.

Kristine Essendrop Schjødte, Kirkegårdsleder,
Ringe kirkegård

Mail: kirkegaardsleder@ringekirke.dk

(Fra redaktionen: Hermed en opfordring til at alle der kunne tænke sig at skrive til vores blad: Gør det. Kortere kan det ikke siges. Er det "bare" en enkelt artikel, eller for at skrive lidt oftere, så tag kontakt til os.)

Fornyelse med respekt for tradition siden 1982

- Se flere produkter på www.jessing.eu

